

Gekozen vrouwen maakten het verschil

In de Ridderzaal in Den Haag zijn koningin Máxima en koning Willem-Alexander vandaag bij de viering van honderd jaar algemeen vrouwenkiesrecht. Wie waren de eerste vrouwen die in de gemeenteraden kwamen? Historicus Margit van der Steen (58) deed onderzoek.

GEA MEULEMA

Noordelijke vrouwen van het eerste uur

Agnes de Vries-Bruins (1874-1957), SDAP (Social-Democratische Arbeiderspartij)

Agnes Bruins groeide op in Leeuwarden en werd daar het eerste meisje op de HBS. Daarna werd ze lerares in Groningen. In 1908 rondde ze de studie medicijnen af en trouwde met Nardus de Vries uit Winsum. Ze begon haar eigen praktijk als zenuwarts in Groningen. Toen in 1898 een vrouwelijke student werd geweigerd als lid van het studentencorps, richtte ze met collega's de Dames Studenten Debatclub op, de latere studentenvereniging Magna Pete. In 1919 kwam ze in de gemeenteraad en in de Provinciale Staten van Groningen. In 1922 werd ze lid van de Tweede Kamer. (Bron: Groninger Vrouwengalerij)

Betsy Bakker-Nort (1874-1946), VDB (Vrijzinnig Democratische Bond)

Betsy Nort werd geboren in de Folkgestraat in Groningen. Ze studeerde Scandinavische talen in Denemarken en Zweden en vertaalde ruim veertig boeken. Op haar 34ste begon ze aan een rechtenstudie en ze had een advocatenpraktijk. Ze was vanaf het eerste uur betrokken bij de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht (VVK), afdeling Groningen en was bevriend met Aletta Jacobs. Samen reisden ze door Groningen om vrouwen voor de VVK te werven. Ze streed haar leven lang voor vrouwenkiesrecht en een betere huwelijkswetgeving. Van 1922 tot 1940 zat ze in de Tweede Kamer. (Bron: Groninger Vrouwengalerij)

Vanaf 1919 mochten vrouwen in gemeenteraden, provincies en Tweede Kamer worden gekozen. In 1919 waren de eerste gemeenteraadsverkiezingen. Werden er veel vrouwen gekozen?
„Een vrouw in de gemeenteraad was bijzonder en kranten schreven erover. We hebben 97 kunnen achterhalen die tussen 1919 en 1923 in de raad zaten.”

Is dat veel?

„Het was nog geen 1 procent van alle gekozenen. Het waren vooral sociaaldemocraten en liberalen die werden gekozen en negen katholieken. Dat laatste is opvallend, want mensen uit de confessionele hoek vonden het niks dat vrouwen in besturen kwamen. Ze waren bang dat de vrouw haar moederrol zou verslonzen en dat het gezin te gronde zou worden gericht.”

Wie waren deze eerste vrouwelijk politici?

„Er waren goed opgeleide vrouwen zoals Frida Katz van de Christelijk Historische Unie. Ze was gepromoveerd en advocaat in Amsterdam. Johanna Hendriks-Buiteman van de SDAP was de dochter van een slager en getrouwd met een metaalbewerker. Henderika van Zelm, geboren in Nieuweschans, was de dochter van een treinmachinist. Maar hun achtergrond was niet altijd te achterhalen.”

Hoe keken mensen naar deze eerste vrouwelijk bestuurders?

„Het was bijzonder: huisvrouwen in de gemeenteraad. Thuis moesten ze gehoorzamen aan de man. Ze mochten geen paspoort aanvragen en geen bankrekening openen. Juridisch waren ze onbekwaam. Maar ze mochten wel over de gemeenteraadsbegroting stemmen. Vrouwen die in het onderwijs werkten, moesten stoppen als ze gingen trouwen. Sommigen gingen in de politiek om zich verder te ontwikkelen.”

Met welke onderwerpen hielden ze zich bezig?

„Vrouwen zetten nieuwe thema's op de agenda. Dingen die zijzelf of hun gezin ontbeerden: goede kraamzorg, consultatiebureaus, het nijverheids-onderwijs, schoolvoeding en huisvesting. En ze verbeterden de kwaliteit van het raadswerk.”

Hoezo?

„Op de vrouwen werd extra gelet.

Margit van der Steen. Universiteit Leiden. 100 jaar vrouwenkiesrecht.

Zouden ze het wel kunnen? Ze deden daarom extra hun best. Mannen zagen dat en wilden er niet voor onderdoen. Zij gingen ook beter hun best doen.”

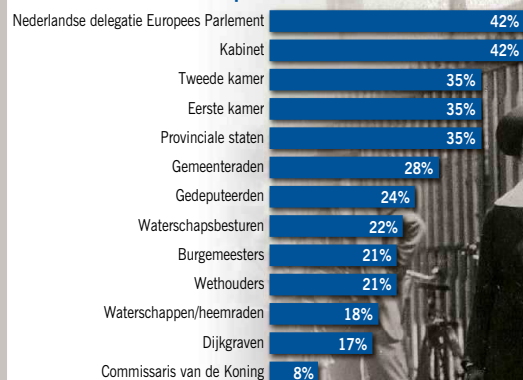
Waren ze getrouwd en hoe combineerden ze het met kinderen?

„Van de 97 vrouwen waren 83 getrouwd. Driekwart was jonger dan 45 jaar en had kinderen. Weet dat gemeenten toen veel kleiner waren dan nu. Veel gezinnen hadden dienstbodes of meisjes in de huishouding. Ik denk dat ze veel 's avonds werkten. Dan waren ook de raadsvergaderingen.”

Deze vrouwen in 1919 zijn door mannen gekozen want vrouwen mochten dat nog niet.

„Dat klopt. Pas bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1922 mochten vrouwen voor het eerst stemmen. Als vrouwen op vrouwen stemden, zou het aantal vrouwen in besturen flink moeten toenemen maar dat gebeurde niet. Voor de Tweede Wereldoorlog zaten maar tien vrouwen in de Tweede Kamer. Dat blijft laag. Vrouwelijke kiezers maakten in de beginjaren niet het verschil. Wel de vrouwen die werden gekozen.”

Aandeel vrouwen in de politiek (2014-2017)

Het lidmaatschap van waterschappen, gemeenteraden en waterschapsbesturen geldt en wordt betaald als bijbaan. Uit onderzoek van Atria, het kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis maakt is het voor vrouwen extra moeilijk om dit te combineren met de zorg voor een gezin en een baan. Dat zou het lage percentage verklaren.

© DvN 170519 | Foto: Archief GPD | Bron: Atria, kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis

